1.1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ

ДІАГНОСТИКА НЕПРАВДИВИХ ПОКАЗАНЬ У ПИСЬМОВОМУ ТА УСНОМУ МОВЛЕННІ НА ОСНОВІ ОПИСОК І ОБМОВОК[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Деулін Д. В.

Реферат. Деулін Д. В. розглядає описки й обмовки як можливі ознаки неправдивих показань у письмовому та усному мовленні. Вихідною тезою слугує позиція П. Екмана: однозначних і явних ознак обману не існує, є лише ознаки того, що слова погано продумані або пережиті емоції не відповідають сказаному. Теоретичну основу праці становить психоаналітична інтерпретація помилкових дій З. Фрейда («Вступ до психоаналізу», «Психопатологія повсякденного життя»), яку автор доповнює положеннями юридичної психології М. І. Єнікеєва, загальної психології Ю. Б. Гіппенрейтер та даними М. Цукермана, Б. Депауло і Р. Розенталя про вербальну й невербальну комунікацію обману. Емпіричним матеріалом є власні спостереження автора: «анна» замість «она» в рецензії колеги, який щойно розмовляв з Анною; «стеногмама» замість «стенограмма» у співробітниці, стурбованої операцією матері; «ціна» замість «цінність» в оцінці наукового збірника; помилкове звертання «Рома». Наведено класифікацію спотворень, яку 1895 р. запропонували Мерінгер і Майєр (переміщення, передбачення, відлуння, змішування або контамінація, заміщення або субституція), та фройдівські приклади до неї. Механізм обмовок автор пояснює конкуренцією у свідомості неправдомовця двох установок, реальних подій і псевдомоделі, що підтримує підвищене психічне напруження; за М. І. Єнікеєвим, ідеться про два осередки збудження. Додано, що неправдомовці частіше дають ухильні відповіді або повідомляють більше інформації, ніж потрібно. Водночас Деулін Д. В. застерігає верифікатора: не кожна обмовка свідчить про обман, її значення визначають за контекстом, а відсутність обмовок не доводить правдивості. На фройдівському випадку вбивці, що написав «досліди з людьми» замість дослідів із мишами, показано: описка є непрямою вказівкою, але сама по собі недостатня для початку слідства, бо не розрізняє злочинний намір і безневинну фантазію. Висновок праці полягає в тому, що психологічний аналіз описок і обмовок як інструмент діагностики неправдивих показань обов'язково має спиратися на соціально-психологічний контекст. Матеріал адресовано психологам, слідчим і працівникам правоохоронних органів, які проводять допити та аналізують письмові пояснення.

Ключові слова: описка, обмовка, неправдиві показання, діагностика брехні, психоаналіз, помилкові дії, З. Фрейд, П. Екман, допит, верифікація показань, соціально-психологічний контекст.

Diagnosing False Testimony in Written and Oral Speech on the Basis of Slips of the Pen and Slips of the Tongue

Deulin D. V.

Abstract. Deulin D. V. examines slips of the pen and slips of the tongue as possible indicators of false testimony in written and oral speech. The starting point is Paul Ekman's position that there is no single unambiguous sign of deception, only cues suggesting that words have been poorly thought out

or that felt emotions do not match what is said. The theoretical framework is Sigmund Freud's psychoanalytic interpretation of parapraxes in the Introductory Lectures on Psychoanalysis and The Psychopathology of Everyday Life, supplemented by textbooks of legal and general psychology and by the work of Zuckerman, DePaulo and Rosenthal on the verbal and nonverbal communication of deception. The empirical material consists of the author's own observations of colleagues whose slips betrayed what was really occupying their minds, together with the classification of speech errors proposed by Meringer and Mayer in 1895: transpositions, anticipations, echoes, contaminations and substitutions. The author explains slips by the competition of two mental sets in the liar's mind, the representation of real events and a pseudo-model, which sustains heightened psychological tension, and notes that liars tend to give evasive answers or more information than required. At the same time, he warns that not every slip signals deception, that its meaning depends on context and that the absence of slips does not prove truthfulness. Using Freud's case of a murderer who wrote about experiments with people instead of mice, he shows that a slip is an indication but is insufficient on its own to open an investigation. The article concludes that the analysis of slips as a tool for diagnosing false testimony must rest on the specific social-psychological context, which makes it relevant to psychologists, investigators and law enforcement officers who conduct interviews.

Keywords: slip of the pen, slip of the tongue, false testimony, deception detection, psychoanalysis, parapraxis, Sigmund Freud, Paul Ekman, interrogation, verification of testimony, social-psychological context.

Першоджерело: *Деулин Д. В. Диагностика ложных показаний в письменной и устной речи на основе описок и оговорок. Юридическая психология. 2011. № 4. С. 27–29. Реферат оприлюднено в журналі 12.09.2013.*

References

1. Deulin D. V. Diahnostyka nepravdyvykh pokazan u pysmovomu ta usnomu movlenni na osnovi opysok i obmovok [Diagnosing False Testimony in Written and Oral Speech on the Basis of Slips of the Pen and Slips of the Tongue] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 2 (2). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/235-diagnostika-lozhnykh-pokazanij-v-pismennoj-i-ustnoj-rechi-na-osnove-opisok-i-ogovorok (onovlena versiia vid 19.09.2013). [in Ukrainian].